

เรื่อง มะเดื่อปล้อง



รายละเอียด

มะเดื่อปล้อง ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ficus hispida* L.f. จัดอยู่ในวงศ์ขุนุน ([MORACEAE](#))

สมุนไพรมะเดื่อปล้อง มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า เตื่อสาย (เชียงใหม่), เตื่อปล้อง (นครศรีธรรมราช, สระบุรี, ภาคเหนือ), เตื่อป่อง (กรุงเทพฯ), หมากหนอด (ไทใหญ่), ตะเอน่า เอาแหน่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน), ดีใจเหมาะ (กะเหรี่ยงแดง), สะกอสะเนีย (มลายู-นราธิวาส), ไซ่มะเดื่อปล้อง (ปะหล่อง), กระซาล (ขมุ), ลำเตื่อ ลำเตื่อปล้อง (ลัวะ), งงหยอเจีย (เมียน) เป็นต้น

ลักษณะของมะเดื่อปล้อง

- **ต้นมะเดื่อปล้อง** จัดเป็นไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบขนาดเล็กถึงขนาดกลางหรือใหญ่ มีความสูงของต้นได้ประมาณ 10 เมตร และอาจสูงได้ถึง 12 เมตร ลำต้นตั้งตรง เปลือกลำต้นเรียบหนาเป็นสีน้ำตาลหรือสีเทาปนดำ

ตามลำต้นมีรอยเป็นข้อปล้องห่างๆ คล้ายรอยควั่นเป็นข้อ ๆ ตลอดถึงกิ่ง กิ่งก้านอ้วนสั้น กิ่งอ่อนและลำต้นอ่อนกลวง ทุกส่วนมีน้ำยางสีขาวข้น ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ดและการปักชำ เจริญเติบโตได้ดีในดินทุกชนิด ชอบดินร่วนอุดมสมบูรณ์ ระบายน้ำได้ดี ชอบความชุ่มชื้น ในประเทศไทยพบขึ้นตามป่าโปร่ง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าละเมาะ พืชรอบ ที่ว่างเปล่าทั่วไป และริมลำธาร ส่วนในต่างประเทศพบได้ที่อินเดีย เนปาล จีนตอนใต้ พม่า ภูมิภาคอินโดจีน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

- **ใบมะเดื่อปล้อง** ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ลักษณะของใบเป็นรูปรียาว รูปไข่แกมขอบขนาน หรือรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ ปลายใบมนมีติ่งแหลม โคนใบมน ส่วนขอบใบหยักถี่ๆ ตลอดใบ โดยเฉพาะครึ่งปลายบน ใบมีขนาดกว้างประมาณ 5-13 เซนติเมตร และยาวประมาณ 11-28 เซนติเมตร เนื้อใบคล้ายกระดาษ ผิวใบด้านบนมีขนสากคายมือ ส่วนท้องใบด้านล่างมีขนนุ่มขึ้นปกคลุม ใบแก่มีขนหยวบ ๆ และบนเส้นใบด้านล่าง เส้นใบข้างโค้ง 5-9 คู่ เส้นใบที่ฐานยาวประมาณ 1/5 ของใบ ก้านใบยาวประมาณ 1.5-4 เซนติเมตร มีต่อมเป็นปม หูใบยาวประมาณ 1-2.5 เซนติเมตร หลุดร่วงง่าย
- **ดอกมะเดื่อปล้อง** ออกดอกเป็นช่อแบบช่อกระจุก โดยจะออกตามลำต้นและกิ่ง และอาจพบออกตามโคนต้นหรือตามกิ่งที่ห้อยลงไม่มีใบ หรือพบได้บ้างที่เกิดตามซอกใบ ดอกย่อยมีขนาดเล็กอัดกันแน่น เจริญเติบโตอยู่ในฐานรองดอกที่ห่อหุ้มไว้เพื่อที่จะเจริญเติบโตไปเป็นผล มีลักษณะคล้ายผล ภายในกลวง ที่ปลายมีช่องเปิดที่มีใบประดับปิดอยู่ มีก้านช่อดอกยาว ดอกอ่อนเป็นสีเขียว ส่วนดอกแก่เป็นสีเหลือง ที่โคนมีใบประดับ 3 ใบ ยาวประมาณ 1-1.5 มิลลิเมตร ลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม ภายในมีดอก 3 ประเภท คือ ดอกเพศผู้ ดอกเพศเมีย และดอกปทุมหูด ดอกเป็นแบบแยกเพศ แต่อยู่ในช่อดอกเดียวกัน ดอกเพศผู้มีประมาณ 1-2 แถว กลีบรวมจักเป็น 3-4 พู ที่ปลายมีขน เกสรเพศผู้มี 1 อัน ส่วนดอกเพศเมียมีหรือไม่มีก้านกลีบรวมเชื่อมติดกันคล้ายปลอดหรือท่อนั้นๆ และดอกปทุมหูดไม่มีก้าน กลีบรวมปกคลุมรังไข่ ออกดอกในช่วงประมาณเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม
- **ผลมะเดื่อปล้อง** เป็นผลแบบมะเดื่อ รูปทรงกลมออกแป้น รูปลูกข้าง แคบที่ฐาน ก้นผลมีรอยนูน มีเส้นสัน 7-9 เส้น แผ่รอบๆ จากยอด มีขนอ่อนนุ่ม และมีเกล็ดปกคลุมแบบห่าง ๆ ออกผลติดเป็นกลุ่มแน่นประมาณ 10-15 ผล ผลมีขนาดประมาณ 2.5-4 เซนติเมตร ผิวผลเรียบ มีจุดสีขาวตลอดทั้งผล ผลสดเป็นสีเขียว พอสุกแล้วจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ภายในมีเมล็ดขนาดเล็กจำนวนมาก ก้านผลยาวประมาณ 0.6-2.5 เซนติเมตร มีกาบรูปสามเหลี่ยม 3 กาบ เป็นช่อยาวตามแนวของกิ่ง ห้อยลงจากลำต้นและกิ่งใหญ่ ติดผลในช่วงประมาณเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม

สรรพคุณของมะเดื่อปล้อง

1. ผลมีรสขม เป็นยาเย็น มีสรรพคุณช่วยรักษาโรคโลหิตจาง (ผล)
2. เปลือกต้นมีสรรพคุณเป็นยาบำรุง (เปลือกต้น)
3. ชาวปะหล่องจะใช้กิ่งที่กลวง นำมาทำเป็นหลอดดูดน้ำ เชื่อว่าจะช่วยทำให้มีความจำดี (กิ่งกลวง)
4. ผลมีสรรพคุณเป็นยาแก้ไข้จับสั่น (ผล) แก้มลาเรีย (เปลือกต้น)
5. ใบมะเดื่อปล้อง นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยารักษาอาการไข้ หนาวสั่น หรือรักษาอาการไข้หลังการคลอดบุตร หนาวสั่น (ใบ) ราก ลำต้น เหง้า นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้หวัด (ราก, ลำต้น, เหง้า)
6. รากและเปลือกต้นมีรสฝาดเผื่อน มีสรรพคุณเป็นยากล่อมเสมหะ (รากและเปลือกต้น)
7. ช่วยแก้อาการกระหายน้ำ (ผล)
8. ช่วยแก้เลือดกำเดาไหล (ผล)
9. ผลใช้ผสมกับเหง้าไพล และรากกล้วยดิบ อย่างละ 3 ชัน ใส่ถ้วยเติมน้ำ เอาเหล็ก (ขาง) เผาไฟให้แดงแล้ว จุ่มแชลงไป ดื่มน้ำที่ได้เป็นยาแก้ชางปากเปื่อย (ผล)
10. ผลแห้งใช้ป็นยารักษาแผลในปาก (ผลแห้ง)
11. ผลแห้งมีสรรพคุณช่วยทำให้อาเจียน (ผลดิบกินแล้วทำให้วังเวียง) ส่วนเปลือกต้น ผล และเมล็ดก็มีฤทธิ์ ทำให้อาเจียนได้เช่นกัน (ผลแห้ง, ผล, เมล็ด, เปลือกต้น)
12. รากและเปลือกต้น ใช้กินเป็นยาแก้อาการท้องเสีย (รากและเปลือกต้น)
13. คนเมืองจะใช้ไม้ร้อยผลร่วมกับไพล กล้วยดิบที่ฝานเป็นแว่น ๆ นำมาแช่ในน้ำ แล้วให้คนที่มีอาการท้อง ร่วงกินแก้อาการท้องร่วง (ผล)
14. ผลมีสรรพคุณเป็นยาแก้บิด แก้อาการปวดกระเพาะ (ผล)
15. เปลือกต้นมีสรรพคุณเป็นยาแก้อาการปวดท้องในเด็ก (เปลือกต้น)
16. เปลือกต้นมีสรรพคุณเป็นยาระบาย (เปลือกต้น)
17. ใบนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ปัสสาวะเหลืองจัดหรือปัสสาวะเป็นเลือด (ใบ)
18. ช่วยรักษาโรคสัตว์หวาง (ผล)
19. ตำรายาพื้นบ้านล้านนาจะใช้ใบนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยารักษาอาการม้ามโต (ใบ)
20. ช่วยรักษาโรคตัวเหลือง (ผล)
21. ผลมีสรรพคุณเป็นยาฝาดสมาน ใช้เป็นยาพอก ใช้ล้างแผล สมานแผล แก้บวมอักเสบ (ผล)
22. ใบใช้เป็นยาใส่แผลฝี แผลหนองอักเสบ แผลในจมูก (ใบ)
23. ช่วยแก้โรคผิวหนังเรื้อรัง (ผล)
24. รากและเปลือกต้น นำมาตำใช้เป็นยาทาแก้ฝี แก้เม็ดผื่นคันตามผิวหนัง หรือใช้กินเป็นยาแก้ประดง (ราก และเปลือกต้น) หรือจะใช้แก่นนำมาฝนกับน้ำปูนใสทาแก้ฝีได้ดีมาก (แก่น)

25. ใช้เป็นยาพอกฝีมะม่วง (เปลือกต้น)
26. ช่วยรักษาสิวฝ้า (เปลือกต้น)
27. เปลือกต้นนำมาต้มกับกล้วยน้ำว้าเอาผ้าชุบน้ำพันรอบตัว แก้อาการบวมทั้งตัว (เปลือกต้น)
28. รากและเปลือกต้นใช้กินเป็นยาแก้พิษในกระดูก (รากและเปลือกต้น)
29. ลำต้นเอามาตากแห้ง ต้มเอาน้ำดื่มเป็นยาแก้โรคกระดูก (ลำต้น)
30. ช่วยรักษากระดูกแตกหัก (เปลือกต้น)
31. ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มูเซอ จะใช้ราก ลำต้น เหง้า นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยากระตุ้นการหลั่งของน้ำนม (ราก, ลำต้น, เหง้า) ส่วนผลก็มีสรรพคุณช่วยขับน้ำนมเช่นกัน (ผล)

ประโยชน์ของมะเดื่อปล้อง

1. ผลใช้รับประทานได้ แต่ไม่เป็นที่นิยมนัก เนื่องจากมักมีแมลงมาอาศัยอยู่ข้างในผล และมีบ้างที่ใช้ผลสุกนำมาทำแยม
2. ใบอ่อนใช้รับประทานร่วมกับน้ำพริก ลาบ ส่วนช่อดอกและผลอ่อนใช้รับประทานเป็นผักสดหรือต้มจิ้มกับน้ำพริก นำมาปรุงอาหารจำพวกแกงส้ม ผลดิบใช้รับประทานกับแกงบอนหรือหลามบอน หรือนำไปประกอบอาหารโดยการหลามกับกระดูกหมู
3. ชาวลัวะจะใช้ยอดอ่อนนำมาต้มเป็นอาหารสำหรับเลี้ยงหมู
4. เปลือกต้นใช้ทำเชือกหยาบๆ
5. เนื้อไม้ใช้สำหรับทำฟืน (ลัวะ)

ข้อควรระวัง : ยางทั้งจากใบ เปลือก และผลมะเดื่อปล้อง ทำให้ผิวหนังเป็นผื่นเป็นแผลได้

คำสำคัญ : มะเดื่อปล้อง

ที่มา : <https://medthai.com/>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-07-13

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1717&code_db=610010&code_type=01